Lieta Nr.A42162304
AA43-2408-09/3

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2009.gada 18.septembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesas sēdes priekšsēdētāja S.Gintere,
tiesneses M.Osmane un V.Zommere,

piedaloties pieteicējai *V.B.* un viņas pārstāvim *A.M.*, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras pārstāvei *A.M.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *V.B.* pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2004.gada 30.jūlija lēmuma Nr.213 atcelšanu, administratīvā procesa uzsākšanu no jauna un labvēlīga administratīvā akta izdošanu, sakarā ar *V.B.* apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 30.oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – VSAA) Juridiskā departamenta vadītāja, izskatot *V.B.* (turpmāk arī – pieteicēja) 2004.gada 12.jūlija iesniegumu, kurā lūgts ieskaitīt kopējā apdrošināšanas stāžā darba periodu Galējo Ziemeļu rajonos no 1963.gada 21.oktobra līdz 1973.gada 10.maijam pusotrkārtīgā apmērā, 2004.gada 30.jūlijā pieņēma lēmumu Nr.213 (turpmāk – Lēmums) atteikt uzsākt administratīvo procesu no jauna.

[2] 2004.gada 25.augustā Administratīvajā rajona tiesā saņemts *V.B.* pieteikums par Lēmuma atcelšanu un administratīvā procesa uzsākšanu no jauna, uzdot VSAA (turpmāk arī – atbildētāja) pārrēķināt pieteicējas darba stāžu Galējos Ziemeļos pēc terminētiem līgumiem saskaņā ar pensijas piešķiršanas laikā (1991.gada jūlijā) spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem. Pieteikumā norādīti turpmāk minētie argumenti.

[2.1] VSAA, 1991.gada 19.jūlijā piešķirot pieteicējai valsts vecuma pensiju, bija pienākums darba stāžā ieskaitīt visus darba gadus, arī darbu Galējo Ziemeļu rajonos attiecībā 1:1,5. Tā kā pieteicējas darba grāmatiņā bija norāde uz darbu Murmanskā (pilsēta, kas atrodas Galējos Ziemeļos aiz

polārā loka), VSAA darbiniekiem bija jāpievērš uzmanība šim faktam un jāpieprasa no pieteicējas papildu dokumenti, kas apliecina tiesības uz papildu darba stāžu. Pieteicēja toreiz pati piedāvāja VSAA darbiniekiem pievienot pie pensijas lietas terminēto līgumu kopijas, bet saņēma atteikumu, jo tas neietekmēšot pensijas apmēru.

[2.2] No VSAA Apdrošināšanas uzraudzības daļas 2001.gada 27.aprīļa vēstules Nr.09/2719 izriet, ka inspektori varēja nepieprasīt iztrūkstošos dokumentus, kas nespēja ietekmēt pensijas apmēru. Tomēr vēlāk, grozot likumus un izdodot jaunus, minētais ietekmēja pensijas apmēru. Pieteicējas gadījumā VSAA darbinieku rīcība radīja kļūdu pieteicējas kopējā uzkrātā apdrošināšanas darba stāža aprēķināšanā, sagādājot pieteicējai neērtības un morālas ciešanas. Pieteicējai nepamatoti liegtas tiesības uz uzkrātā apdrošināšanas darba stāža pārrēķināšanu.

[2.3] VSAA, izskatot pieteicējas 2004.gada 12.jūlija iesniegumu, neņēma vērā, ka ir mainījušies lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi, kas lietas izskatīšanas laikā tai nebija zināmi. Proti, Valsts cilvēktiesību biroja 2002.gada 17.oktobra atzinums Nr.3-2-2/1139, Satversmes tiesas 2002.gada 23.decembra spriedums lietā Nr.2002-15-01, ar kuru likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkta teksts no 1991.gada 1.janvāra atzīts par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91.pantam un spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža, kā arī Ministru kabineta 2002.gada 23.aprīļa noteikumu Nr.165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 50.punkts.

[2.4] VSAA nepamatoti atsaucas uz lēmumu, kas ir zaudējis spēku un kas liedza pieteicējai tiesības uz uzkrātā apdrošināšanas darba stāža pārrēķināšanu. Turklāt, kā norādīts Satversmes tiesas spriedumā, tiesības papildināt apdrošināšanas stāžu rada pats nodarbinātības fakts, nevis tā konstatēšanas brīdis. Objektīvs kritērijs šajā gadījumā nevar būt brīdis, kad persona pieprasa pensiju vai iesniedz pierādījumus par savu nodarbinātību. VSAA neņēma vērā, ka Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 17.panta piektā daļa noteic, ja Satversmes tiesa attiecīgo tiesību normu ir interpretējusi spriedumā, iestāde un tiesa piemēro šo interpretāciju.

[2.5] VSAA ierobežojusi pieteicējas tiesības, kas garantētas Satversmes 1., 91. un 109.pantā. VSAA neņēma vērā privātpersonas tiesību ievērošanas principu, vienlīdzības principu (vienai pensionāru grupai, kas strādājuši Galējos Ziemeļos uz terminēto līgumu pamata, aprēķināts uzkrātais darba apdrošināšanas stāžs attiecībā 1:1,5, bet pieteicējai šāda iespēja liegta), tiesiskās paļāvības principu (pieteicējas darba stāžs pensionēšanās brīdī nebija pareizi aprēķināts darbinieku pieļautās kļūdas dēļ), kā arī samērīguma principu (pieteicēja nesaskata nozīmīgu sabiedrības labumu, ko tā iegūst, liedzot pieteicējai veikt uzkrātā apdrošināšanas darba stāža pārrēķinu).

[3] Rakstveida paskaidrojumos Administratīvajai rajona tiesai VSAA norādīja, ka *V.B.* pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz turpmāk minētajiem apsvērumiem.

[3.1] 2002.gada 26.septembrī Rīgas apgabaltiesa izskatīja pieteicējas sūdzību par VSAA Jūrmalas filiāles darbinieku rīcību, kuri atteicās ieskaitīt pieteicējas apdrošināšanas stāžā darbu Murmanskā pusotrkārtīgā apmērā, un to noraidīja. Spriedums ir stājies spēkā. Līdz ar to pieteicēja nepamatoti lūdz izskatīt atkārtoti lietu starp tiem pašiem administratīvā procesa dalībniekiem par to pašu priekšmetu, pamatojoties uz tiem pašiem lietas faktiskiem un tiesiskiem apstākļiem.

[3.2] VSAA ieskatā nav mainījušies ne lietas faktiskie apstākļi, kuri bija par pamatu Lēmuma pieņemšanai, ne lietas tiesiskie apstākļi, pamatojoties uz kuriem būtu iespējams pieņemt pieteicējai labvēlīgāku lēmumu. Pieteicēja nepamatoti atsaukusies uz Satversmes tiesas spriedumu, ar kuru atcelti grozījumi likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunktā, kas pieņemti 1999.gada 7.decembrī un stājās spēkā no 2000.gada 1.janvāra, kā arī atjaunota šī punkta redakcija, kas bija spēkā līdz 2000.gada 1.janvārim. VSAA, 1998.gadā atsakot pieteicējai ieskaitīt apdrošināšanas stāžā pusotrkārtīgā apmērā darba periodus Galējo Ziemeļu rajonos, piemēroja minēto tiesību normu, kas bija spēkā līdz 2000.gada 1.janvārim, un izskatīja tos pašus dokumentus, ko pieteicēja lūdz tiesu ņemt vērā.

[3.3] Vecuma pensija pieteicējai piešķirta, pamatojoties uz tiem stāžu apliecinošajiem dokumentiem, kurus iesniedza pati persona (pensijas prasītājs) vai darba vietas administrācija. Fakts, ka persona strādājusi Murmanskā vai citos Galējo Ziemeļu rajonos, nedeva tiesības ieskaitīt darba stāžā šos darba periodus pusotrkārtīgā apmērā. Darbu Galējo Ziemeļu rajonos apdrošināšanas stāžā pusotrkārtīgā apmērā ieskaitīt varēja tikai gadījumā, ja nepieciešamie dokumenti būtu iesniegti līdz 1996.gadam, ja vēlāk – vienkārtīgā apmērā.

Tā kā pieteicēja tikai 1998.gadā iesniedza dokumentus, kas apliecina darbu Murmanskā pēc terminētajiem darba līgumiem un tiesības uz atvieglojumiem, kas bija paredzēti Galējo Ziemeļu rajonos strādājošām personām, VSAA Jūrmalas nodaļa pamatoti atteica ieskaitīt darbu Murmanskā pusotrkārtīgā apmērā.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 1.decembra spriedumu *V.B.* pieteikums par Lēmuma atcelšanu un administratīvā akta izdošanu noraidīts.

Tiesas spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem motīviem.

[4.1] Lietā nav strīda, ka pieteicējai tika piešķirta vecuma pensija ar 1991.gada 19.jūliju. 1998.gadā pieteicēja iesniedza VSAA Jūrmalas nodaļā papildus dokumentus, kas apliecina, ka viņa strādājusi Murmanskā no

1963.gada 21.oktobra līdz 1973.gada 10.maijam pēc terminētajiem darba līgumiem.

VSAA Jūrmalas filiāles darbinieki atteica ieskaitīt pieteicējas apdrošināšanas stāžā darba periodu Murmanska pusotrkārtīgā apmērā.

Rīgas apgabaltiesa ar 2002.gada 26.septembra spriedumu lietā Nr.CA-882/2 noraidīja pieteicējas sūdzību par VSAA Jūrmalas filiāles darbinieku atteikumu 1998.gadā ieskaitīt pieteicējas apdrošināšanas stāžā darba periodu Murmanska pusotrkārtīgā apmērā.

Ar Lēmumu atteikts uzsākt administratīvo procesu no jauna pēc pieteicējas iesnieguma ieskaitīt kopējā apdrošināšanas stāžā darba periodu Galējo Ziemeļu rajonos pusotrkārtīgā apmērā.

[4.2] Fakts, ka pieteicējas sūdzība par VSAA Jūrmalas filiāles darbinieku rīcību 1998.gadā pēc būtības nav pamatota, jo *V.B.* par darba stāža pārrēķinu sakarā ar darbu Galējos Ziemeļos VSAA griezusies tikai 1998.gada jūlijā, tas ir, pēc likuma „Par valsts pensijām" (1996.gada 1.janvāris) spēkā stāšanās, ir konstatēts ar spēkā stājušos Rīgas apgabaltiesas 2002.gada 26.septembra spriedumu lietā Nr.CA-882/2, un atbildētājai nav jāpierāda, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma (turpmāk – APL) 153.panta trešo daļu, kas paredz, ka fakts, kurš nodibināts ar spēkā stājušos spriedumu tā motīvu daļā, nav no jauna jāpierāda, izskatot administratīvo lietu, kurā piedalās tie paši procesa dalībnieki.

[4.3] Tiesa konstatēja, ka, tā kā nav mainījušies ne lietas faktiskie, ne lietas tiesiskie apstākļi, pamatojoties uz kuriem būtu iespējams pieņemt pieteicējai labvēlīgāku lēmumu, atbildētājs pamatoti ievērojis APL 87.panta noteikumus un atteicies administratīvo procesu uzsākt no jauna.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas 2006.gada 30.oktobra spriedumu *V.B.* iesniedza apelācijas sūdzību, kurā norādīti pieteikumā izteiktie argumenti. Papildus minēti turpmāk norādītie apsvērumi.

[5.1] Tiesa, noklusējot Satversmes tiesas spriedumā teikto, pārkāpusi pieteicējas tiesības uz taisnīgu tiesu un pārkāpusi APL 17.panta piekto daļu – nav piemērojusi Satversmes tiesas tiesību normu interpretāciju. Tiesa formāli atsaukusies uz Rīgas apgabaltiesas 2002.gada 26.septembra spriedumu lietā Nr.CA-882/2.

[5.2] Tiesas secinājumi, ka pieteicēja tikai 1998.gadā vērsās ar iesniegumu veikt darba stāža pārrēķināšanu, neatbilst patiesībai, jo pieteicēja VSAA Jūrmalas nodaļas darbiniekiem vairākkārtīgi sniegusi dokumentus, kas apliecina viņas darbu Galējos Ziemeļos pēc terminētiem līgumiem, taču tie netika pieņemti. Tomēr arī tas VSAA nevarēja liegt iespēju pieteicējai noteikt apdrošināšanas stāžu saskaņā ar tolaik spēkā esošajām tiesību normām, tā kā pieteicējas darbs Galējos Ziemeļos bija atspoguļots viņas darba grāmatiņā, kas bija VSAA rīcībā.

[6] Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 9.maija spriedumu apmierināja *V.B.* pieteikumu un uzlika pienākumu VSAA viena mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas veikt *V.B.* vecuma pensijas pārrēķinu, ieskaitot pieteicējas apdrošināšanas stāžā darba periodu Galējo Ziemeļu rajonos no 1963.gada 21.oktobra līdz 1973.gada 10.maijam pusotrkārtīgā apmērā.

[7] Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Senāts), izskatot VSAA kasācijas sūdzību, ar 2008.gada 27.novembra spriedumu atcēla Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 9.maija spriedumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Senāta spriedumā norādīti turpmāk minētie motīvi.

[7.1] Lietā izskatāmais jautājums ir, vai tiesa, nevērtējot VSAA atteikuma uzsākt administratīvo procesu no jauna pamatotību, varēja pieņemt lēmumu par pienākuma uzlikšanu VSAA veikt pieteicējas vecuma pensijas pārrēķinu.

[7.2] Administratīvā procesa uzsākšana no jauna ir īpašs tiesību aizsardzības līdzeklis, kuru iespējams piemērot tikai izņēmuma gadījumos, jo tas pārtrauc ar spēkā stājušos administratīvo aktu iedibināto tiesisko stabilitāti (*sk. Senāta 2007.gada 5.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-304 10.punktu*).

No APL 87.panta pirmās un trešās daļas regulējuma izriet, ka iestādes atteikums uzsākt administratīvo procesu no jauna ir procesuāls šķērslis tam, lai varētu tikt pārskatītas pastāvošās tiesiskās attiecības. Tādējādi ir izšķirams jautājums, vai pastāv minētais procesuālais šķērslis.

Senāts konstatēja, ka Administratīvā apgabaltiesa šajā lietā nav vērtējusi, vai iestāde pamatoti ir atteikusies uzsākt administratīvo procesu no jauna. Senāts atzina, ka Administratīvā apgabaltiesa nav piemērojusi APL 87.pantu, kas novedis pie lietas nepareizas izspriešanas.

[7.3] Senāts norādīja, ka lietā būtiski ir noskaidrot, vai tiesa, ja gadījumā tā pieņems lēmumu, ka iestāde nepamatoti atteikusies uzsākt administratīvo procesu no jauna, pati var pārskatīt pastāvošās tiesiskās attiecības.

Kā savā praksē ir atzinis Senāts, iestādes atteikums uzsākt administratīvo procesa no jauna ir procesuāls lēmums, kas ietver tikai iestādes izvērtējumu par to, ka konkrētajā gadījumā nepastāv priekšnoteikumi procesa uzsākšanai no jauna. Iestāde pieņem lēmumu, kurā norāda, ka konkrētajā gadījumā procesa uzsākšana no jauna nav pamatota. Šāds lēmums, kurā netiek vērtēts nekas vairāk kā tikai procesa uzsākšanas no jauna priekšnoteikumi, ir apstrīdams un pārsūdzams kā administratīvais akts (*sk. Senāta 2007.gada 5.novembra sprieduma lietā Nr.SKA-304 11.punktu*). No minētā secināms, ka tiesā ir vērtējams tikai jautājums par pienākuma uzlikšanu iestādei uzsākt administratīvo procesu no jauna.

[7.4] Atbildētāja kasācijas sūdzībā ir norādījusi, ka lietā ir izbeidzama tiesvedība, jo spēkā ir Rīgas apgabaltiesas 2002.gada 26.septembra spriedums, ar kuru noraidīta pieteicējas sūdzība par VSAA amatpersonu rīcību, neieskaitot viņas apdrošināšanas stāžā Galējos Ziemeļu rajonos nostrādāto laiku no 1961.gada 26.augusta līdz 1973.gada 10.maijam pusotrkārtīgā apmērā. Tādējādi ir noskaidrojams, vai Rīgas apgabaltiesas spriedums atbilst APL 282.panta 3.punktā minētajiem kritērijiem.

Rīgas apgabaltiesas 2002.gada 26.septembra spriedums ir taisīts lietā starp pieteicēju un VSAA. Tātad gan šajā lietā, gan 2002.gada lietā ir tie paši procesa dalībnieki. Sūdzības pamatā bija fakts, ka pieteicēja no 1961.gada 26.augusta līdz 1973.gada 10.maijam ir strādājusi Galējo Ziemeļu rajonos, ko apliecina terminētie līgumi. Savukārt pieteikuma pamatā bija fakts, ka ir mainījušies lietas faktiskie un tiesiskie apstākļi – pēc pieteicējas domām VSAA un tiesai bija jāņem vērā Valsts Cilvēktiesību biroja vēstule un Satversmes tiesas spriedums. Līdz ar to secināms, ka abās lietās ir atšķirīgs pieteikuma pamats. Tādējādi Rīgas apgabaltiesas 2002.gada 26.septembra spriedums nav šķērslis, lai tiesa izskatītu pieteikumu par pienākuma uzlikšanu iestādei uzsākt administratīvo procesu no jauna.

[8] Administratīvā apgabaltiesa ar 2009.gada 27.februāra lēmumu, pamatojoties uz APL 301.panta trešās daļas 1.punktu, izbeidza apelācijas tiesvedību lietā.

[9] Senāts, izskatot pieteicējas blakus sūdzību, ar 2009.gada 24.aprīļa lēmumu atcēla Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 27.februāra lēmumu un nodeva lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai.

Senāta lēmumā norādīti turpmāk minētie motīvi.

[9.1] APL 102.panta otrā daļa noteic, ka tiesvedība administratīvajā lietā notiek pēc tām administratīvā procesa tiesību normām, kuras ir spēkā lietas izskatīšanas, atsevišķu procesuālo darbību vai tiesas sprieduma izpildīšanas laikā.

Līdz 2008.gada 18.decembra grozījumiem APL iestādes procesuālos lēmumus par atteikšanos uzsākt procesu no jauna saskaņā ar APL 87.pantu tiesai bija jāizskata kā administratīvos aktus (*sk. Senāta 2008.gada 27.novembra spriedumu šajā lietā*). Turpretim ar 2009.gada 1.janvāri šādi iestādes lēmumi ir pārsūdzami tikai vienā tiesu instancē.

[9.2] Šajā lietā pirmās instances tiesa spriedumu taisīja 2006.gada 30.oktobrī. Uz šo datumu pieteicējai bija tiesības veikt procesuālo darbību – iesniegt apelācijas sūdzību par pirmās instances tiesas spriedumu, lai apelācijas kārtībā tiesa pārbaudītu, vai VSAA ir pamatoti atteikusies uzsākt procesu no jauna saskaņā ar APL 87.pantu. Apelācijas tiesības ir norādītas arī pirmās instances tiesas spriedumā.

Tādējādi atbilstoši APL 102.pantam tiesvedībai apgabaltiesā bija jānotiek atbilstoši tām tiesību normām, kuras bija spēkā procesuālās darbības izpildes laikā, tas ir, kad pieteicējai radās tiesības iesniegt apelācijas sūdzību. Līdz ar to apgabaltiesai bija jāizskata lieta pēc būtības par iestādes procesuālo lēmumu atteikt uzsākt procesu no jauna, nevis jāizbeidz apelācijas tiesvedība.

[9.3] Senāts atzina, ka apgabaltiesa nepamatoti ir izbeigusi apelācijas tiesvedību, jo nepareizi uzskatījusi, ka ir piemērojamas tās tiesību normas, kas ir spēkā apelācijas sūdzības izskatīšanas laikā apgabaltiesā. Tāpēc apgabaltiesas lēmums ir atceļams.

[9.4] Senāts norādīja, ka, atkārtoti izskatot lietu, apgabaltiesai ir jāvērtē, vai VSAA ir uzliekams pienākums uzsākt procesu no jauna šajā lietā. Turklāt apgabaltiesai jāņem vērā, ka pieteicējai pensija sākotnēji ir piešķirta 1991.gadā (pieteicējas tiesiskais stāvoklis ar šo lēmumu ir ietekmēts aktīvi), bet ar VSAA 1998.gada atteikumu pieteicējai pensijas palielināšana ir atteikta, tas ir, tiesiskais stāvoklis nav ticis aktīvi ietekmēts. Tāpēc VSAA 1998.gada atteikums palielināt pieteicējai pensiju nav šķērslis jautājuma izlemšanā, vai VSAA ir pamats uzsākt procesu no jauna, lai palielinātu pieteicējai 1991.gadā piešķirto pensiju.

[10] Tiesas sēdē apgabaltiesā pieteicēja un viņas pārstāvis apelācijas sūdzību uzturēja uz tajā minētajiem pamatiem.

VSAA pārstāve apelācijas sūdzību neatzina.

Motīvu daļa

[11] Pārbaudījusi lietas materiālus un noklausījusies administratīvā procesa dalībnieku paskaidrojumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[12] Konkrētajā lietā nav strīda par to, ka *V.B.*, vēršoties VSAA ar 2004.gada 3.jūlija iesniegumu (*lietas lapa 11-13*), vēlējās uzsākt administratīvo procesu no jauna savā vecuma pensijas lietā, proti, veikt apdrošināšanas stāža pārrēķināšanu. Vecuma pensija pieteicējai piešķirta 1991.gada 19.jūlijā.

[13] Nosacījumus administratīvā procesa uzsākšanai no jauna reglamentē APL 87.pants. Šā panta pirmā daļa noteic, ja administratīvais akts ir kļuvis neapstrīdams, tajā pašā lietā administratīvo procesu var uzsākt no jauna uz adresāta iesnieguma pamata, ja ir vismaz viens no šādiem apstākļiem:

1) ir mainījušies lietas faktiskie apstākļi, kuri bija par pamatu lēmuma pieņemšanai;

2) lietas tiesiskie apstākļi ir mainījušies adresātam par labu;

3) Eiropas Cilvēktiesību tiesa vai cita starptautiska vai pārnacionāla tiesa šajā lietā ir pieņēmusi nolēmumu, no kura izriet, ka administratīvais process jāuzsāk no jauna. Šādā gadījumā iestāde, pieņemot lēmumu atsāktajā lietā, balstās uz attiecīgās tiesas nolēmumā konstatētajiem faktiem un to juridisko vērtējumu.

No 2009.gada 1.janvāra APL 87.panta pirmā daļa papildināta ar 4.punktu, kas noteic, ka administratīvo procesu var uzsākt no jauna, ja adresātam kļuvuši zināmi vai ir pieejami jauni pierādījumi, kas nebija tā rīcībā līdz sākotnējā administratīvā akta izdošanai un kas varētu būt par pamatu adresātam labvēlīgāka administratīvā akta izdošanai.

APL 87.pants savukārt paredz, ka iesniegumu par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna var iesniegt:

1) kamēr administratīvais akts ir spēkā;

2) sešu mēnešu laikā no dienas, kad attiecīgais administratīvā procesa dalībnieks ir uzzinājis par faktiem, kas viņam dod tiesības to darīt.

Senāts savā praksē atzinis, ka likumdevējs APL 87.pantā ir ietvēris izsmeļošu uzskaitījumu priekšnoteikumiem, kuriem pastāvot, personai ir tiesības vērsties iestādē ar iesniegumu par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna (..).

Personai iesniegumā ir jānorāda iestādei savi apsvērumi, kādēļ tā uzskata, ka konkrētajā lietā ir pamats uzsākt procesu no jauna (*sk. Senāta 2008.gada 27.maija sprieduma lietā Nr.SKA-209, 8.punktu*).

Senāts ir norādījis, ka APL 87.pants arī paredz formālos priekšnoteikumus (lūguma pieļaujamību), kam jāizpildās, lai personai būtu tiesības prasīt uzsākt procesu no jauna. Tie ir:

1) jāpastāv kādam no 87.panta pirmās daļas punktos minētajiem apstākļiem,

2) administratīvajam aktam ir jābūt spēkā,

3) personai jāvēršas pie iestādes sešu mēnešu laikā no dienas, kad viņa ir uzzinājusi par faktiem, kas dod tiesības to darīt.

Tikai tad, ja personas iesniegums atbilst iepriekš minētajiem priekšnoteikumiem, iestāde izlemj jautājumu pēc būtības, proti, lemj par lūguma pamatotību – tā apmierināšanu vai noraidīšanu. Turklāt, arī pieņemot lēmumu pēc būtības, iestādei jāņem vērā tiesiskās drošības princips un lietderības apsvērumi. (*sk. Senāta 2008.gada 19.jūnija sprieduma lietā Nr.SKA-278 10.punkts)*.

[14] VSAA administratīvais akts – lēmums par vecuma pensijas piešķiršanu ir spēkā esošs no 1991.gada 19.jūlija , pieteicēja, pamatojoties uz minēto lēmumu, saņem vecuma pensiju, tas ir kļuvis neapstrīdams.

Pieteicējas 2004.gada 3.jūlija iesniegumā VSAA, kurā lūgts pārrēķināt apdrošināšanas stāžu, pieteicējas darbu Galējos Ziemeļu rajonos (Murmanskā) no 1961.gada 26.augusta līdz 1973.gada 10.maijam ieskaitot

pusotrā apmērā, un līdz ar to pārrēķināt arī vecuma pensijas apmēru, norādīts turpmāk minētais:

1) pieteicēja citējusi likuma „Par valsts pensijām". Kas bija spēkā no 1991.gada 1.janvāra līdz 1995.gada 31.decembrim 13., 36. un 40.panta normas, Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1990.gada 29.novembra lēmuma „Par Latvijas Republikas likuma „Par valsts pensijām" spēkā stāšanās kārtību" un 1993.gada 21.oktobra likuma „Par valsts pensiju pagaidu aprēķināšanas kārtību" normas, kuras pieteicējas ieskatā pamato apdrošināšanas stāža aprēķināšanu pieprasītajā apmērā;

2) pieteicēja norādījusi, ka viņas darba grāmatiņā bija norādīts par darbu Murmanskā un VSAA darbiniekiem bija jāvērš uzmanība šim faktam;

3) no VSAA Apdrošināšanas uzraudzības daļas 2001.gada 27.aprīļa vēstulē Nr.09/2719 minētā pieteicēja secinājusi, ka inspektoram bija jāpieprasa pensijas piešķiršanai iztrūkstošie dokumenti pensijas piešķiršanas laikā;

4) ir aizskartas pieteicējas tiesības, kuras garantē Satversmes 1., 91. un 109.pants;

5) vairākiem pensionāriem, kas laika posmā no 1960.gada līdz 1991.gadam strādāja Galējos Ziemeļu rajonos, uzkrātais darba stāžs Galējos Ziemeļos kā apdrošināšanas stāžs tika aprēķināts attiecībā 1:1,5, bet pieteicējai nesaprotamu iemeslu dēļ šādas tiesības ir liegtas;

6) Satversmes tiesas 2002.gada 23.decembra spriedumā lietā Nr. 2002-15-01 atzītais attiecināms uz pieteicējas gadījumu.

Savukārt pieteikumā (*lietas lapa 4-10*) Administratīvajai rajona tiesai pieteicēja papildu norādījusi, ka laikā, kad Rīgas apgabaltiesa izskatīja pieteicējas sūdzību par VSAA 1998.gada 9.septembra atteikumu pārrēķināt pensiju, ne tiesas, ne VSAA rīcībā nebija Valsts cilvēktiesību biroja 2002.gada 17.oktobra vēstules Nr.3-2-2/1139, kā arī vēl nebija pieņemts Satversmes tiesas 2002.gada 23.decembra spriedums lietā Nr. 2002-15-01.

Pieteikumā norādīts, ka pieteicējas ieskatā ir mainījušies gan lietas faktiskie, gan tiesiskie apstākļi.

[15] Apgabaltiesa, izvērtējusi konkrētās lietas apstākļus, secina, ka pieteicējas prasījums VSAA uzsākt administratīvo procesu no jauna neatbilst nevienam no APL 87.panta pirmās daļas punktos minētajiem apstākļiem.

[15.1] Apgabaltiesa atzīst, ka nav konstatējamas nekādas faktisko apstākļu, kas varētu ietekmēt pieteicējas apdrošināšanas stāža apmēru, izmaiņas pēdējo sešu mēnešu laikā pirms pieteicēja vērsās iestādē ar 2004.gada 3.jūlija iesniegumu.

Pieteicējas iesniegumā norādītais par VSAA 2001.gada 27.aprīļa vēstuli un to, ka citiem pensionāriem apdrošināšanas stāža darba periods

Galējos Ziemeļu rajonos ieskaitīts pusotrā apmērā, nav uzskatāmi par faktiskajiem apstākļiem APL 87.panta izpratnē.

Pieteicējas iesniegumā ir norādīti tādi apstākļi, kas gan pašai pieteicējai, gan iestādei bija zināmi pensijas piešķiršanas laikā, kā arī 1998.gadā, kad pieteicēja (kā norādīts pieteikumā) iestādē iesniedza papildus dokumentu kopijas par darba periodu Galējo Ziemeļu rajonos. Proti, bija zināmi pieteicējas iesniegtie dokumenti ar tajos iekļauto informāciju par pieteicējas darbu.

Turklāt no pašas pieteicējas iesniegumiem iestādei pēc 1998.gada izriet, ka nekādi jauni pierādījumi, kas attiecas uz pieteicējas darba stāžu, izņemot 1998.gadā VSAA iesniegtos, pieteicējas rīcībā nav. Pieteicējas argumenti balstīti uz dokumentiem, kas iestādes rīcībā jau ir no 1991.gada.

Par faktisko apstākļu maiņu nav uzskatāma arī Valsts cilvēktiesību biroja 2002.gada 17.oktobra vēstule pieteicējai (*lietas lapa 13-14*), jo tajā ir tikai pausts biroja viedoklis jautājumā, ar kuru pieteicēja bija vērsusies birojā. Minētais viedoklis nav saistošs ne VSAA, ne arī tiesai. Turklāt pieteicēja Valsts cilvēktiesību biroja vēstuli kā pamatojumu administratīvā procesa uzsākšanai no jauna ir norādījusi iestādei vairāk kā pusotru gadu pēc minētās vēstules saņemšanas. Gan APL 87.panta trešā daļa, gan Ministru kabineta 1995.gada 13.jūnija noteikumu Nr.154 „Administratīvo aktu procesa noteikumi" (bija spēkā līdz 2004.gada 31.janvārim) 92.punkts paredz, ka iesniegums par procesa uzsākšanu no jauna jāiesniedz sešu mēnešu laikā kopš brīža, kad persona ir uzzinājusi par faktiem, kas viņai dod tiesības to darīt.

Tātad nav mainījušies lietas faktiskie apstākļi, kuri bija par pamatu lēmuma par vecuma pensijas piešķiršanu pieņemšanai.

[15.2] Apgabaltiesa nekonstatē arī tiesisko apstākļu maiņu attiecībā uz pieteicējas darba stāža (apdrošināšanas stāža) aprēķinu vecuma pensijai vai pensijas apmēra aprēķinu daļā par darbu Murmanskā.

Proti, 1995.gada 2.novembra likums „Par valsts pensijām", kas spēkā no 1996.gada 1.janvāra, nesaturēja un nesatur normas, kas reglamentētu darba Galējos Ziemeļu rajonos ieskaitīšanu apdrošināšanas stāžā pusotrkārtīgā apmērā. Apstāklim, ka normatīvie akti, kas bija spēkā līdz 1996.gada 1.janvārim, tostarp laikā, kad pieteicējai tika piešķirta valsts vecuma pensija, reglamentēja darba Galējo Ziemeļu rajonos ieskaitīšanu pusotrā apmērā stāža aprēķinā vecuma pensijas piešķiršanai, izskatāmajā gadījumā nav nekādas nozīmes. Minētās normas nav vairs spēkā. Atbilstoši APL 87.panta pirmās daļas 2.punktam persona var atsaukties tikai uz spēkā esošu (stājušos) reglamentējumu normatīvajos aktos.

Pieteicējas norādījusi, ka uz viņas gadījumu ir attiecināms Satversmes tiesas 2002.gada 23.decembra spriedums lietā Nr.2002-15-01, kas publicēts oficiālajā laikrakstā „Latvijas vēstnesis" 2002.gada 24.decembrī.

Ar minēto tiesas spriedumu tika atzīts par neatbilstošu Satversmes 91.pantam un spēkā neesošu no tā pieņemšanas brīža likuma „Par valsts

pensijām" pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkts, kas redakcijā no 1999.gada 7.decembra līdz 2002.gada 22.decembrim noteica, ka ar 2000.gada 1.janvāri netiek pārrēķinātas līdz 1996.gadam piešķirtās vecuma pensijas, ja tiek papildināts līdz 1991.gadam uzkrātais apdrošināšanas stāžs.

Nepastāv strīds, ka, jau piešķirot vecuma pensiju, pieteicējas stāžā tika ieskaitīts darba periods Murmanskā periodā no 1961.gada 26.augusta līdz 1973.gada 10.maijam vienkāršā apmērā. Līdz ar to apgabaltiesa secina, ka minētais Satversmes tiesas spriedums neattiecas uz pieteicējas strīdu ar VSAA, proti, Satversmes tiesa neizskatīja jautājumu par personu tiesībām ieskaitīt apdrošināšanas stāžā palielinātā apmērā darba periodu Galējo Ziemeļu rajonos. Tātad ar Satversmes tiesas sprieduma spēka stāšanos un līdz ar to grozījumiem likumā „Par valsts pensijām" nav konstatējama tiesisko apstākļu maiņa attiecībā uz pieteicēju.

Ne Eiropas Cilvēktiesību tiesa vai cita starptautiska vai pārnacionāla tiesa pieteicējas lietā nav pieņēmusi nolēmumu, no kura izrietētu, ka administratīvais process jāuzsāk no jauna.

Līdz ar to nav konstatējami materiālie priekšnosacījumi administratīvā procesa uzsākšanai no jauna.

[15.3] Tā kā nav izpildījies kaut vien viens no obligātajiem priekšnoteikumiem, lai persona varētu prasīt uzsākt procesu no jauna (pieļaujamības priekšnoteikums), apgabaltiesa atzīst, ka Lēmums bija pareizs, bet *V.B.* pieteikums par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna noraidāms kā nepamatots. Līdz ar to arī noraidāms prasījums par labvēlīga akta par pieteicējas darba stāža pārrēķinu izdošanu.

[16] Apgabaltiesa, izskatot jautājumu par administratīvā procesa uzsākšanu no jauna, attiecībā uz pieteicēju nekonstatēja Satversmes 1., 91. un 109.pantā garantēto tiesību, kā arī privātpersonas tiesību ievērošanas principa, vienlīdzības principa un tiesiskās paļāvības principa pārkāpumu.

[17] Apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa spriedumā nonāca pie pareiza secinājuma, ka nepastāv apstākļi, kuru dēļ administratīvais process uzsākams no jauna.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda:

atzīt par nepamatotu un noraidīt *V.B.* pieteikumu par Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras 2004.gada 30.jūlija lēmuma Nr.213 atcelšanu, administratīvā procesa uzsākšanu no jauna un labvēlīga akta izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamentā 30 dienu laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja S.Gintere

Tiesneses M.Osmane

V.Zommere